

Jazz en pop op een orgel en carrillon

Bezoekers op de Stadhuisstoren in Maastricht. Het carillon zal tijdens het festival te horen zijn. | beeld rce / Jean-Pierre Geusens

27 augustus 2018, 03:00

Roel Sikkema

2020 moet het Europees Jaar van het Klinkend Erfgoed worden. In Maastricht wordt vanaf vrijdag op een festival alvast een voorproefje gepresenteerd.

► Maastricht

'Enkele jaren geleden gaf ik een introductie cursus aan Surinaamse studenten Erfgoed aan de universiteit van Paramaribo. Ik vertelde daar over klinkend erfgoed, en nam ze ook mee naar de Hervormde Kerk. Daar werd het orgel gedemonstreerd door de organist en werd aan de studenten die piano of keyboard speelden, gevraagd ook iets op het orgel te laten horen. Toen speelden ze allerlei jazzachtige volksmuziek op het pijporgel. Ze vonden het prachtig, die jongeren met een diverse achtergrond: hindoes, christenen, joden en moslims.'

Zo ziet Rudi van Straten het graag: dat mensen uit diverse culturen enthousiast worden voor wat tegenwoordig klinkend erfgoed wordt genoemd. Dan gaat het om muziekinstrumenten in de openbare ruimte: carillons, orgels, uurwerken en torenklokken. Van Straten, van huis uit organist, is specialist klinkende monumenten van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE).

Al jarenlang houdt hij zich bezig met advisering op het gebied van dat klinkende erfgoed. Sinds enkele jaren heeft hij er een opdracht bij gekregen. 'Onze dienst moet deze instrumenten nader onder de aandacht brengen van jongeren en nieuwe bevolkingsgroepen.'

popmuziek

Dat lijkt een onmogelijke opdracht. Hoe kun je deze mensen interesseren voor een als duf ervaren instrument als het orgel of een straatinstrument als het carillon? 'Daarvan zijn toch wel enkele geslaagde voorbeelden te noemen. Zo is de Rotterdamse stadsbeiaardier Richard de Waardt de straat opgegaan om de mensen te vragen wat hij zou moeten spelen. Hij kreeg van alles te horen, van kinderliedjes tot Syrische volksmuziek. Kun je je voorstellen hoe een vluchteling reageert, als hij iets uit zijn land op de toren hoort spelen? De Waardt is nu bezig een beiaardboek samen te stellen met kinderliedjes uit de hele wereld. Een ander voorbeeld is Malgosia Fiebig die op de Utrechtse Domtoren geregeld popmuziek laat horen.'

Ook het orgel kun je voor heel andere muziek inzetten dan alleen maar Bach, stelt Van Straten. 'Enkele jaren geleden werd in Deventer tijdens een interreligieuze bijeenkomst in de Lebuïnuskerk – de kerk zat helemaal vol – Canto Ostinato op het orgel gespeeld terwijl daaronder Turkse derwisjen dansten. Na afloop vroeg ik een moslimvrouw wat ze ervan vond. "Ik heb nog nooit zulke mooie muziek gehoord", zei ze. En dat dit in een christelijke kerk gebeurde, was voor haar geen probleem.'

bezuinigingen

Klokken werden eeuwenlang gebruikt om de tijd aan te duiden en om een brand, een begrafenis of een huwelijk te melden. Veel van die functies zijn verloren gegaan. Dat betekent een bedreiging voor die instrumenten zelf. Reden om nieuw gebruik en nieuwe vormen van eigendom te vinden om ze voor de toekomst veilig te stellen. 'Door kerksluitingen verdwijnen er niet alleen veel orgels, maar ook klokken. Of ze blijven wel in een toren hangen, maar worden nooit meer geluid. Bij carillons is er minder het gevaar dat ze verdwijnen, maar wel dat ze veel minder te horen zullen zijn. Door bezuinigingen zijn nogal wat posten van beiaardiers verdwenen of verminderd, en door klachten van omwonenden worden carillons soms lange tijd stilgezet. Klokken horen bij de stad, het voelt vertrouwd als je ze hoort', zegt Van Straten. 'Waarom zou je de klok niet blijven luiden op feestdagen, bij begrafenissen en huwelijken? Dat draagt immers bij aan de sociale cohesie.'

Vader Jacob

Hij vindt het belangrijk dat jongeren niet alleen met digitale geluiden uit luidsprekers opgroeien, maar ook naar akoestische muziek luisteren.

'Nog beter is als ze zelf een muziekinstrument leren bespelen. Dan is het ook goed dat de drempels om dit klinkende erfgoed te leren kennen, zo laag mogelijk zijn', vindt Van Straten.

'Tegen organisten en beiaardiers zeg ik vaak: neem kinderen mee naar boven. Laat ze maar gewoon 'Vader Jakob' spelen, daar gaat het orgel echt niet kapot van. En laat maar zien hoe vernuftig zo'n instrument in elkaar zit. Daarom ben ik ook zo blij met een initiatief als de Orgelkids, dat probeert kinderen enthousiast te maken voor het orgel. Dat lukt heel goed met het Doe-orgel dat kinderen in *no time* in elkaar kunnen zetten.'

Onder liefhebbers van klassieke muziek wordt verschillend gedacht over initiatieven waarbij muziek gepopulariseerd wordt. 'Sommige organisten zeggen tegen mij: "Jij neemt ons de klassieke muziek af"', zegt Van Straten. 'Dat is onzin. Als twintig, dertig mensen tijdens een orgelconcert naar Bach willen luisteren, prima. Maar ik wil proberen meer mensen naar het orgel en naar beiaarden te krijgen. Dan moet je iets extra's doen. Combineer het instrument met dans, of met jazz, speel er transcripties op van orkestwerken.'

Van Straten ziet André Rieu als voorbeeld. 'Er wordt vaak op hem afgegeven, maar hij krijgt toch maar tienduizenden mensen op het Vrijthof die naar klassieke muziek luisteren. Een deel daarvan leert zo muziek kennen, waar ze misschien later in de concertzaal ook vaker naar willen luisteren. Ik heb veel contact met Frank Steijns, de stadsbeiaardier van Maastricht. Hij is daarnaast programmamaker bij Rieu en arrangeert veel muziek voor het orkest. Hij is sterk in crossovers en speelt daarom ook een belangrijke rol bij het festival dat we vanaf 31 augustus in Maastricht organiseren.'

Dat festival organiseert Van Straten met mensen van de Stichting Klinkend Erfgoed Nederland. 'Die komt voort uit een aantal symposia die we de afgelopen jaren over klinkend erfgoed organiseerden. In 2015 deden we dat voor het eerst met een eendaags festival in Alkmaar. Omdat zo'n festival niet echt tot de taak van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed behoort, werd in 2016 de Stichting Klinkend Erfgoed Nederland opgericht. In dat jaar hielden we een symposium en een tweedaags festival in Nijmegen. Dat wordt nu een zesdaags festival in Maastricht, waarbij veel mensen uit de provincie Limburg betrokken zijn.'

bidbook

In de aankondiging daarvoor wordt ook gesproken over een Europees Jaar van het Klinkend Erfgoed. 'Ja, dat willen we samen met Europese zusterorganisaties in 2020 organiseren. Onlangs hebben we daarvoor een bidbook aangeboden aan de directeur van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Na het zomerreces gaat het naar de vaste Kamercommissie voor Cultuur en uiteindelijk naar de minister. Het gaat dus niet om een initiatief vanuit de Europese Unie, maar om iets dat een aantal landen in hetzelfde jaar willen organiseren.' <

een week klinkend erfgoed

Een week lang zindert de binnenstad van Maastricht van muziek. Op vrijdag 31 augustus begint het Festival Klinkend Maastricht met een symposium. De volgende dag wordt een Klokkenestafette gehouden, waarbij vijf Nederlands-Limburgse en twee Belgisch-Limburgse carillons door beiaardstudenten worden bespeeld.

De rest van de week worden diverse concerten gehouden, waarbij zowel het orgel als het carillon begeleidings- en solo-instrument is. Op de slotdag, vrijdag 5 september, springen twee initiatieven eruit. Allereerst het Klinkend Jeugdfestival op het Vrijthof en 's avonds het slotconcert 'Concert Spirituel', waarbij Aart Bergwerff op het orgel van de Onze Lieve Vrouwebasiliek het Canto Ostinato van Simeon ten Holt uitvoert.

klinkenderfgoed.nl

© 2018 ND | [Algemene voorwaarden](#) | [Privacyverklaring](#)

Gerealiseerd door [Liones](#)